

Filmoteka Szkolna

Temat lekcji: Nawiązania do romantyzmu w kulturze współczesnej na przykładzie filmów „Historia kina w Popielawach” Jana Jakuba Kolskiego i „Oczy uroczne” Piotra Szulkina

Opracowanie: Joanna Zabłocka-Skorek

Etap edukacyjny: szkoła ponadpodstawowa

Przedmiot: język polski, plastyka

Czas: do zrealizowania całości scenariusza niezbędne jest 135 minut. Wybrane części scenariusza można traktować jako samodzielne zajęcia.

Cele:

W trakcie zajęć uczeń:

- wskazuje i opisuje najważniejsze zagadnienia epoki Romantyzmu;
- definiuje pojęcia: magia, realizm magiczny;
- pracuje z tekstem źródłowym;
- analizuje i interpretuje fragmenty filmów;
- wskazuje nawiązania do Romantyzmu w kulturze współczesnej;
- analizuje i interpretuje teksty kultury współczesnej;
- dokonuje analizy komparatystycznej dzieł literackich, plastycznych i filmowych;
- rozwiązuje problemy w twórczy sposób;
- pracuje w grupie;

Metody pracy:

- praca z tekstem filmowym;
- praca z tekstem literackim;
- heureka;
- dyskusja i debata;

Materiały dydaktyczne:

- Karta pracy ucznia nr 1. (zał. nr 1.);
- Karta pracy ucznia nr 2 - Fragmenty testu Piotra Dobrowolskiego „Realizm magiczny w filmie Jana Jakuba Kolskiego *Cudowne miejsce*” (zał. nr 2.);
- Materiały dla nauczyciela - „Realizm magiczny - słowa kluczowe” (zał. nr 3.);
- Fragmenty hasła przedmiotowego „oko” z: „Słownik symboli” oraz „Słownik mitów i tradycji kultury” Władysława Kopalińskiego (zał. nr 4.);
- Prezentacja multimedialna „Wizerunek wampira w filmach: *Nosferatu – symfonia grozy* i *Nosferatu wampir*” oraz „Pieter Bruegel starszy - wybrane dzieła” (zał. nr 5.);
- Fragment „Dziadów” cz. IV Adama Mickiewicza (zał. nr 6.);
- 6 arkuszy papieru formatu A4 (w dwóch kolorach);
- Laptop;
- Rzutnik multimedialny.

Oznaczenia fragmentów filmów:

Z filmu „Historia kina w Popielawach”:

- 00:18:19 - 00:23:49 - fragm. HK1
- 01:09:37 - 00:15:34 - fragm. HK2
- 01:25:05 - 01:26:48 - fragm. HK3

Przed zajęciami:

Projekcja filmów z Lekcji nr 5. („Historia kina w Popielawach” Jana Jakuba Kolskiego oraz „Oczy uroczone” Piotra Szulkina), wraz z komentarzem filmoznawczym prof. dra hab. Tadeusza Lubelskiego.

Przebieg zajęć:

I. Etap wstępny:

Rozdanie **Karty pracy ucznia nr 1 (zał. nr 1)**. Uczniowie znajdują motywy zaczerpnięte z Romantyzmu w tekstach kultury współczesnej (od II połowy XX w.).

Nauczyciel prosi wybrane osoby o odczytanie swoich prac.

II. Część druga - Magia

A. „Historia kina w Popielawach”

Nauczyciel prosi uczniów o zdefiniowanie pojęcia MAGIA i podanie przykładów z literatury romantycznej, w których podejmowany jest motyw magii, czarów i cudowności (krótka dyskusja).

Praca z tekstem źródłowym: Nauczyciel rozdaje uczniom fragmenty tekstu Piotra Dobrowolskiego pt. „Realizm magiczny w filmie Jana Jakuba Kolskiego „Cudowne miejsce” (**karta pracy ucznia nr 2, zał. nr 2**). Po przeczytaniu tekstu Nauczyciel zadaje uczniom pytania:

- Jakie tytuły filmów Jana Jakuba Kolskiego przytacza Piotr Dobrowolski?
- Na czym polega zetknięcie się z „fantastyką” i „cudownością” w filmach Jana Jakuba Kolskiego, według autora tekstu?
- Czym, według autora tekstu, jest „Jańcioland”?
- Jaki status posiadają (jak są przedstawiane) czas i przestrzeń w filmach Jana Jakuba Kolskiego?
- Jakie prawa rządzą w filmach Jana Jakuba Kolskiego?
- Czym różnią się filmy Jana Jakuba Kolskiego od innych polskich filmów, które znacie?

Odpowiedzcie, posługując się wybranymi przez Was przykładami.

Tworzenie definicji realizmu magicznego:

Nauczyciel zadaje uczniom pytanie:

- Jak autor przeczytanego fragmentu definiuje realizm magiczny na podstawie filmów Jana Jakuba Kolskiego

Odpowiedzi uczniów zostają zapisane przez Nauczyciela na tablicy.

Nauczyciel przykleja na tablicy słowa kluczowe, dotyczące „realizmu magicznego” (**zał. nr 3**). Uczniowie mają za zadanie skonstruować definicję „realizmu magicznego”, korzystając ze słów wypisanych na tablicy. Definicję mają rozpocząć od zdania:

„Realizm magiczny to nurt w literaturze, sztukach plastycznych i filmie, zapoczątkowany w latach 20. XX w. w Niemczech.”

Nauczyciel prezentuje uczniom fragment filmu „Historia kina w Popielawach” (HK 1), a następnie inicjuje dyskusję pytaniami:

- Jakie elementy magiczne dostrzegacie w zaprezentowanej sekwencji filmu?
- Jaka jest konwencja wydarzeń - realistyczna czy fantastyczna?
- W czym wyrażana jest baśniowa sceneria tej sekwencji filmu?
- Jak, w kontekście obejrzanego fragmentu, wytłumaczysz romantyczną wiarę w przewagę uczucia i wyobraźni nad rozumem?
- Poprzez które elementy filmu, w zaprezentowanej sekwencji, budowana jest romantyczna wizja świata? (np. postacie, sceneria).

B. „Oczy uroczone”

Praca z tekstem: Nauczyciel rozdaje uczniom **karty pracy ucznia nr 3. (zał. nr 4.)** z fragmentami hasła przedmiotowego „oko” ze „Słownika symboli” oraz „Słownika mitów i tradycji kultury” Władysława Kopalińskiego. Na przeczytanie tekstu uczniowie mają 5 minut. Po przeczytaniu hasła, nauczyciel zadaje uczniom pytania:

- Wykorzystując informacje z przeczytanych fragmentów, odpowiedzcie na pytanie, na czym polega magiczne spojrzenie Pana w „Oczach uroczych” Piotra Szulkina.
- Czy czar działa zależnie od posiadacza „złego spojrzenia”?
- Czy wiecie, jaką moc spojrzenia przypisywano czarownicom? Czego doszukiwano się w ich oczach? Za co skazywane były na tortury?
- Jak interpretujecie ostatnią scenę filmu? Czy dziecko odziedziczyło urok?
- Nauczyciel uruchamia prezentację multimedialną „Wizerunek wampira w filmach: „Nosferatu - symfonia grozy” i „Nosferatu wampir” (zał. nr 5) - slajdy od 2 do 5.
- Z którymi scenami filmu „Oczy uroczone” kojarzą Ci się przedstawione na prezentacji fotosy? (po odpowiedzi uczniów nauczyciel prezentuje kolejne slajdy, na których przedstawione są kadry z filmu „Oczy uroczone”).
- Jakie podobieństwa do wizerunków wampira, dostrzegacie w postaci Pana w „Oczach uroczych”?
- Wymieńcie dzieła romantyczne, w których przedstawiona jest postać upiora lub wampira.
- W jaki sposób można zinterpretować poniższe słowa Adama Mickiewicza?

Potem pójdziem, krew wroga wypijem,

Ciało jego rozrąbiem toporem:

Ręce, nogi gwoździami przybijem,

By nie powstał i nie był upiorem.

- Jakie cechy gotyckie dostrzegasz w filmie „Oczy uroczone” i na przedstawionych fotosach?
- Dlaczego romantycy odwoływali się do, zapożyczonego z powieści gotyckiej, przedstawienia wampira? (konieczną staje się tu odpowiedź o uosobieniu zła w postaciach wampirycznych).
- Jakie teksty kultury współczesnej nawiązują do „mitu wampirycznego”?

Podaj przykłady filmów i teledysków.

III. Część trzecia - Ludowość i Folklor

A. „Historia kina w Popielawach”

(patrz część I - Magia)

Nauczyciel zadaje pytania:

- Na podstawie tekstu Piotra Dobrowolskiego, a także własnych spostrzeżeń dotyczących filmu, spróbujcie scharakteryzować sposób, w jaki Jan Jakub Kolski przedstawia życie wiejskie.
- Wszystkie plenery filmu Jana Jakuba Kolskiego umiejscowione były w Popielawach. Czy jesteście w stanie zrekonstruować (np. namalować) topografię tej wioski?
- Czy odnajdujecie w bohaterach filmu Jana Jakuba Kolskiego prawdziwych „ludowych mędrców”? Czy taką postacią, „ludowym mędrcem”, może być Wujko Janek (grany przez Franciszka Pieczkę), właściciel kina objazdowego? Uargumentujcie swoją odpowiedź.
- Jakie znaczenie, dla mieszkańców Popielaw, przedstawionych w filmie Jana Jakuba Kolskiego, ma figura św. Rocha?
- Czy wiesz, czego patronem jest św. Roch i jakie przypisywane są mu atrybuty? (odp.: święty Roch czczony jest w Polsce jako patron chroniący od zarazy; atrybutami Świętego są: anioł, pies trzymający w pysku chleb, torba pielgrzyma).

- Jak w kontekście tej wiedzy zanalizujesz wykorzystanie postaci św. Rocha w filmach Jana Jakuba Kolskiego (postać św. Rocha pojawia się również w filmie „Jasminum”)?
- Kronika rodzinna:
- Spróbujcie prześledzić losy Andryszków. Czy bylibyście w stanie rozpisać losy każdego z nich?
- Folklor jest silnie wpisany w rodzinne zwyczaje. Czy na podstawie filmu Jana Jakuba Kolskiego możemy scharakteryzować „popielawski folklor”?

B. „Oczy uroczone”

Nauczyciel uruchamia prezentację multimedialną, z reprodukcjami dzieł Pietera Bruegla Starszego (**zał. nr 5**) - slajdy 7 do 10. Pytania do dyskusji (analiza komparatystyczna):

- Jakie podobieństwa dostrzegacie, pomiędzy malarstwem Pietera Bruegla Starszego, przedstawiciela renesansu niderlandzkiego, a filmem „Oczy uroczone” Piotra Szulkina? (po odpowiedzi uczniów, nauczyciel prezentuje kolejne slajdy, przedstawiające kadry z filmu „Oczy uroczone”. Uczniowie mają za zadanie porównać kadry filmowe z dziełami Pietera Bruegla Starszego).
- W jaki sposób artyści przedstawiają życie codzienne w środowisku wiejskim?
- Jakie emocje płyną podczas odbioru dzieł Bruegla?
- Dlaczego, Waszym zdaniem, Piotr Szulkin zdecydował się powoływać w swym filmie na obrazy Bruegla?
- Nauczyciel zadaje uczniom pytania:
- Dlaczego akcja filmu „Oczy uroczone” dzieje się na wsi? Spróbujcie odpowiedzieć na pytanie, dlaczego właśnie w tradycji ludowej oczy i spojrzenie mogą stanowić tak potężną siłę?
- Dlaczego folklor tak bardzo inspirował romantyków?

IV. Część trzecia - Sztuka

Nauczyciel prezentuje fragment filmu (HK2). Po projekcji, zadaje uczniom pytania:

- Dlaczego wuj Jan i Staszek zorganizowali Szustkowi prywatną, „elitarną” projekcję filmu?
- Jak można zinterpretować poniższy dialog chłopców?

- *Wierzysz w to Stasiu?*

- *Wierzę.*

- *Ale tak jak w Pana Boga, czy mocniej?*

- *Tak, jak w Pana Boga.*

- *Ja chyba mocniej...*

- Jaką moc ma sztuka, reprezentowana w tym filmie przez wynalazek kina?
- Czy w filmie Jana Jakuba Kolskiego przedstawiona została prawdziwa geneza powstania kinematografu? Czy reżyser filmowy ma prawo do przedstawienia wydarzeń historycznych w inny sposób, niż miało to miejsce w rzeczywistości?
- Podaj przykłady innych tekstów kultury współczesnej, w których prezentowana jest romantyczna wizja sztuki.

IV. Część czwarta - Miłość

Nauczyciel czyta uczniom fragment z „Dziadów cz. IV” (**zał. nr 6.**), po czym zadaje uczniom pytania:

- Jaka jest romantyczna teoria miłości, według Gustawa z IV części „Dziadów” Adama Mickiewicza?

A. „Historia kina w Popielawach”

- Czy teorię „bliźniaczych dusz” możemy odnieść do bohaterów filmu Jana Jakuba Kolskiego?
- Nauczyciel prezentuje uczniom fragment filmu (HK 3). Następnie prosi uczniów o interpretację słów wypowiedzianych przez Chanutkę I.
- Czy jesteście w stanie podać inne nawiązania do romantycznej teorii „bliźniaczych dusz” w kulturze współczesnej?

B. „Oczy uroczone”

Nauczyciel inicjuje dyskusję:

- Jedną z cech, konstytuujących postać wampira, jest jego bezgraniczna samotność i tęsknota za miłością? Jak ten wątek realizuje w swym filmie Piotr Szulkin?
- Czy jesteście w stanie podać inne tytuły filmów, w których w taki sposób została przedstawiona miłość?

V. Zakończenie

Debata „Realisci kontra romantycy”

- Nauczyciel dzieli klasę na sześć grup (każda po około cztery osoby).
- Wybiera również BEZSTRONNYCH SPECJALISTÓW (dwóch lub trzech).
- Grupa I, II, III to REALIŚCI, szukający argumentów do tezy „Rzeczywistość nie ma żadnego związku ze sztuką i nie może być magiczna”.
- Grupa IV, V, VI to ROMANTYCY, znajdujący poparcie tezy: „Magia wyrasta z codzienności, ujawniając się głównie w sztuce”.
- Wszystkie grupy zapisują argumenty na kolorowych arkuszach papieru formatu A4 (**materiał dydaktyczny nr 8.**) Nauczyciel wręcza inny kolor kartek dla grupy PRAGMATYKÓW, inny dla grupy ROMANTYKÓW.
- Po 10 min nauczyciel zbiera kartki i wiesza je na tablicy.
- Przedstawiciele grup podchodzą kolejno do tablicy i odczytują swoje argumenty. Zadaniem grupy przeciwnej jest znalezienie kontrargumentów. Zadaniem BEZSTRONNYCH SPECJALISTÓW jest wyłonienie zwycięzców debaty.
- Po zakończonej debacie, Nauczyciel dziękuje uczniom za pracę.

VI. Podsumowanie zajęć

Nauczyciel prezentuje uczniom „komentarz subiektywny” lekcji 5. Filmoteki Szkolnej, po czym zachęca uczniów do krótkiej dyskusji na ten temat.

Nauczyciel dziękuje uczniom za aktywność na zajęciach, podsumowuje najważniejsze zagadnienia.

Zadanie pracy domowej.

Zadanie domowe:

Zapoznajcie się z utworem „Ballady i romanse”, zamieszczonym na stronie zespołu „Ballady i romanse”: <http://www.myspace.com/balladyiromanse>. Spróbujcie wyszukać w Internecie inne informacje dotyczące zespołu, a następnie odpowiedzcie pisemnie, w formie eseju, na poniższe zagadnienia:

- Czego dotyczy utwór „Ballady i romanse”? Czy jesteście w stanie wskazać w nim odwołania do Romantyzmu?
- Czy, Twoim zdaniem, autorki tego utworu miały prawo do skorzystania z tytułu i fragmentu tekstu jednego z najważniejszych manifestów epoki Romantyzmu - „Romantyczności” Adama Mickiewicza?
- Czy utwór sióstr Wrońskich można nazwać manifestem współczesnego artysty?

Karta pracy ucznia nr 1.

Zał. nr 1.

Do podanych cech, które charakteryzują epokę romantyzmu, spróbuj dopasować tytuły tekstów kultury współczesnej (dzieł literackich, plastycznych, malarskich, wizualnych, muzycznych i audiowizualnych), w których poniższe zagadnienia są poruszane.

1. Nieszczęśliwa miłość
2. Natura wpływająca na życie człowieka
3. Prymat uczucia nad rozumem
4. Wolność artysty
5. Zainteresowanie kulturą ludową
6. Magia
7. Wolność jednostki
8. Orientalizm

Które z powyższych zagadnień są dla Ciebie najbardziej interesujące?

Karta pracy ucznia nr 2.

Zał. nr 2.

Przeczytaj uważnie fragmenty tekstu Piotra Dobrowolskiego realizm magiczny w filmie Jana Jakuba Kolskiego „Cudowne miejsce”.

Zanurzenie się w filmowym świecie Kolskiego gwarantuje, bez sięgania po fantastykę, odbicie przechadzki z pogranicza jawy i snu, jak gdyby rzeczywistość ta, kreowana przy pomocy kamery i scenariusza, pochodziła spoza obszarów zwyczajowo penetrowanych, znanych z potocznej obserwacji. Filmy autora „Cudownego miejsca” stwarzają znakomitą okazję do bezpośredniego zetknięcia się z taką cudownością i baśniowością, która w nieskrępowany sposób odwołuje się do wierzeń i osobistych pragnień jednostki, a nawet naszych wspomnień z dzieciństwa, kiedy to w atmosferze radosnego podniecenia pobitego dreszczykiem strachu poznawaliśmy zakamarki strychów i stodół. Kamera Kolskiego ukazuje to, czego nie dostrzeżemy w otaczającym nas świecie, z czym nie spotkamy się wydeptując te same ścieżki każdego dnia w drodze do pracy czy kościoła. Takie są prawa natury zezwalające tylko nielicznym dostrzec więcej i tylko niektórych, jak się okazuje, owa natura obdarzyła nadprzyrodzonymi zdolnościami.

Tymczasem u Kolskiego cuda zdarzają się z podobną częstotliwością, z jaką zwykł padać letni deszcz. (...) Kolski przetyka swoje filmy najśmielszymi pomysłami, nadaje wydarzeniom niezwykle bieg stosując przy tym zabiegi manipulacji czasem akcji, gdzie okresy napięcia ustępują otwierającej się onirycznej przestrzeni tajemniczych pól i łąk. Choć nie jest oniryzm ten, analogiczny chociażby w stosunku do młodopolskich technik poetyckich, to jednak nasuwa pewne skojarzenia biorące się z racji postrzegania świata jak gdyby przez mgłę, w chwili kiedy nie jesteśmy do końca przebudzeni, ale już rejestrujemy zewnętrzne bodźce.

Odbiorca nie znający wcześniejszych dzieł Kolskiego początkowo może poczuć się dziwnie i nieswojo. Te słowa w pełni oddają wrażenie dotknięcia rzeczywistości, w której realne z fantastycznym przeplata się z sobą niczym kolejno następujące po sobie rytmy dnia i nocy. Przyzwyczajeni do logicznego dyskursu widzowie początkowo mogą czuć się zaskoczeni mechanizmem i regułami rządzącymi fabułą. (...) U Kolskiego fantastyka jest uprzywilejowanym porządkiem na którym opiera się egzystencja lokalnych społeczności żyjących nie tylko w zgodzie z sobą ale i światem. Tworzy to swoisty mikrokosmos, odrębną cywilizację, w której nowi przybysze, by dostosować się do nowych warunków, muszą przejść długi okres adaptacji, skąd jeszcze równie długa droga do kompletnego zadomowienia się i wzbudzenia zaufania sąsiadów. Wsie Kolskiego

Filmoteka Szkolna

orbitują niemalże poza czasem i przestrzenią i tylko czasem drobne rekwizyty pozwalają zidentyfikować historyczny kontekst filmowych wydarzeń.

Te bardzo charakterystyczne dla owych filmów znamiona, umożliwiają nawet odbiorcy powierzchownie zaznajomionemu z twórczością Kolskiego, prawidłowo rozpoznać jego kolejne dzieło i przypisać mu je, lub zakwalifikować do tzw. Jańciolandu - jak krytycy określają ogólny dorobek reżysera. To stawia Kolskiego w rzędzie oryginalnych twórców, artystów o ukształtowanym profilu estetycznym i wykrystalizowanej poetyce. A stąd prosta droga do kina autorskiego i bez wątpienia tym mianem określić można choćby takie obrazy jak „Jańcio Wodnik”, „Cudowne miejsce” i „Grający z talerza”.

Fantastyka i cudowność bez wątpienia w filmach tych odgrywa pierwszoplanową rolę. To na jej tle rozgrywają się doniosłe dla wioski wydarzenia i za jej sprawą relacje interpersonalne nabierają nowych znaczeń. Cudowność będąc jednocześnie projekcją wierzeń zakodowanych w ludowej tradycji jest przede wszystkim pretekstem do ukazania niejednokrotnie skomplikowanych ludzkich uczuć i emocji. Cuda pojawiające się jak grzyby po deszczu stwarzają znakomitą okazję zaobserwowania podskórnych mechanizmów psychicznego funkcjonowania mieszkańców wsi reagujących często w sposób impulsywny i niedojrzały. Ale fantastyka nie jest tu czymś przypadkowym i nie jest obliczona na wywołanie efektu zaskoczenia odbiorcy poziomem warsztatu tricków specjalnych.

Światy Kolskiego rządzą się zrozumiałymi racjami, mimo, że są sztuczną konstrukcją i istnieją same dla siebie. Reżyser wypracował dla swych dzieł spójną ideologię, wrzucił w nie mieszaninę zasłyszanych fantastycznych ludowych opowieści, baśni i podań, gdzie katolicki Bóg w pełnej zgodzie żyje z pogańską tradycją i jej przeróżnymi stworami. A to wszystko zanurzone w mglistym pejzażu wioski rozsypanej między zagajnikami i polnymi drogami. (...)

Realizm magiczny zastosowany jako naczelną zasadą konstrukcyjną fabuły „Cudownego miejsca” posiada wiele cech wspólnych z literaturą i odnieść go można choćby do prozy Marqueza („Sto lat samotności”). Sam termin wprowadzono w Niemczech w latach dwudziestych XX wieku na oznaczenie zjawisk w poekspresjonistycznym malarstwie przedstawiającym uduchowioną codzienność. Dopiero później zastosowano go do powieści tego okresu. (...)

Realizm magiczny tak naprawdę niewiele wspólnego ma z magią i nie jest to fantastyka w potocznym rozumieniu. (...) Realizm magiczny jest bowiem symbiozą cudowności i normalności i nie wynika z umownych reguł lecz jest konsekwencją wiary, ideologii i wizji świata, która taką cudowność zakłada jako coś przynależnego do siebie i nierozłącznego. Można też powiedzieć, że nadnaturalność jest w filmach Kolskiego czymś co równoważy niedostatki życia i nazbyt oschłą rzeczywistość. Cudowność realizująca się wielopłaszczyznowo wzbogaca człowieka o pierwiastek mistyczny, duchowy, z czego odarte jest życie obiektywne i racjonalne. (...)

Realizm magiczny zezwala na takie poszerzenie horyzontu by realność wzbogacona o cudowność zaprezentowała się we wszystkich wymiarach, a to pozwala dostrzec wszystkie jej elementy składowe niewidoczne na co dzień. Ta fantastyka, a raczej cudowność przeplata się ze sprawami zupełnie banalnymi, błahymi nie tylko dla mieszkańców wsi. Przenika ich domostwa, zaskakuje przy zwykłych zajęciach. Jedni wierzą, inni powątpiewają, ale zaprzeczyć nie mogą. (...)

Realizm magiczny nie deformuje rzeczywistości – a mogłoby się tak wydawać – jak to jest w przypadku powieści lub filmów surrealistycznych. W tym ostatnim oniryczne wizje nie mają nic wspólnego ze światem fizycznym, wszystko jest iluzją i halucynacją pełną paradoksów. Tymczasem u Kolskiego tych paradoksów nie ma, ponieważ jego światem rządzą logiczne prawa. Tu przyroda posiada swój indywidualny rytm, jest krainą ułatwiającą pojmowanie jej wewnętrznych prawideł, a przynajmniej zaobserwowanie działania utajonych sił. Realność i magia są w niej jednością, podobnie jak w baśni z tą tylko różnicą, że w tej ostatniej wyznaczone granice są umowne podczas gdy realizm magiczny postuluje pełną naturalność. (...)

Mityczna wieś Kolskiego pełna biblijnych i pogańskich postaci prezentuje tę odmianę rzeczywistości, w której panuje odwieczny ład i pradawny porządek łączący w sobie wszystkie bieguny antynomicznych sił. To miejsce gdzie cudowne i realne jest w tym samym stopniu

równouprawnione i posiada jednakowy status. Innymi słowy - wszystkie struktury tego świata są widoczne i rozpoznawalne przez swoje manifestacje i stałą obecność w życiu człowieka. Przy pomocy realizmu magicznego staje się to, co niemożliwe - mamy okazję przyjrzeć się z bliska światu jakiego nie znamy i zupełnie prywatnie poznać każdą jego odmianę.^[1]

Załącznik nr 3.

Materiały dla nauczyciela

REALIZM MAGICZNY - słowa kluczowe

Cudowność i baśniowość	Nieoczekiwane wydarzenia
Biblijne i pogańskie postacie	Pogranicza jawy i snu
Wyobrażenia	Mity, archetypy, legendy
Chronologiczna fabuła, zawile wątki	„bezczas” i „bezprzestrzeń”
„mityczne” miejsca	Symboliczne postacie i ich imiona
Tradycja, folklor	Magia, astrologia
Spirytyzm, religia	Elementy fantastyczne
Metaforyka	Dwa sposoby odczytań testu - realistyczny i symboliczny
Świat rzeczywisty, z elementami magii	Wątki realne i fantastyczne (symbioza)
Mistycyzm	Iluzja, halucynacja

Załącznik nr 4.

Fragmenty hasła przedmiotowego - „oko”

„(...) **Złe oko** (wł. malocchio), wg wierzeń ludowych złe spojrzenie przynoszące nieszczęście, rzucające urok. Według muzułmanów działa przez zawiść i jest przyczyną połowy zgonów rodzaju ludzkiego; złe oko opróżnia domu i zapełnia groby. Do dziś żywy przesąd, zwłaszcza we Włoszech, w Grecji. Szczególnie niebezpieczne są oczy starych kobiet (dawniej czarownic), wędrownych kuglarzy, nianiek i nowożeńców, a najbardziej narażone są położnice, niemowlęta, nowo zaślubieni, mleko, zboże, psy, konie i bydło domowe. Obroną przed złym okiem może być: zasłona, czarczaf, wykadzanie, podkowa (przedmiot o wielkich zaletach magicznych, łączący symbole konia, rogu, ręki i półksiężycy), desenie geometryczne, rozgrzane do czerwoności żelazo, róg, półksiężyc, ręka Fatmy, sól, alun, przedmioty błyszczące. Złym okiem można też nazwać oczy gorgony Meduzy, oczy bazyliuszka; oko judasza (w drzwiach); żmii i gekona, rzucające urok, ściągające nieszczęścia (...).”^[2]

„(...) **Złe oko**, łac. *oculuc malus*, z Wulgaty, Ew. wg Marka, 7, 21-22; "Z serca ludzkiego wychodzą złe myśli, złe oko". Wg wierzeń lud. złe oko, wł. *malocchio*, złe spojrzenie, przynosi nieszczęście, rzuca zły urok, wł. *iettatura* (...)"^[3]

„(...) W wielu kręgach kulturowych funkcjonuje wiara w możliwość zabijania lub szkodzenia wzrokiem (nazywana z wł. *Malocchio*), która również znalazła swe odbicie w mitologiach, np. w Grecji występuje potworna Meduza, której spojrzenie zamienia nieszczęśników w kamień, zaś w zbiorze mitów irlandzkich opowieść o złym królu olbrzymów Balorze, którego o. było niezawodną bronią niszczącą wrogów; w Polsce analogiczną postacią jest potwór bazyli szek. Włoskie lud. praktyki magiczne wypracowały setki sposobów przeciwdziałania takiemu „złemu spojrzeniu”, przy czym najskuteczniejszym sposobem ma być specyficzne zaciśnięcie dłoni, zw. *Fica* („figa”); gest ten jest także rozumiany seksualnie (...)"^[4]

Zał. nr 6.

Fragment „Dziadów”, cz. IV, Adam Mickiewicz

Ten sam Bóg stworzył miłość, który stworzył wdzięki.

On dusze obie łańcuchem uroku

Powiązał na wieki z sobą!

Wprzód nim je wyjął ze światłości stoku,

Nim je stworzył i okrył cielesną żałobą,

Wprzód je powiązał z sobą

Przypisy

1. „Kultura i Historia”, nr 5/2003
2. (w:) Kopaliński W., „Słownik symboli”, Warszawa 2001, str. 272.
3. (w:) Tegoż..., „Słownik mitów i tradycji kultury”, Warszawa 2001, str. 784.
4. „Religia. Encyklopedia PWN”, pod red. T. Gadacza i B. Millerskiego, tom 7, Warszawa 2003, str. 402-403.